

აშშ-ის საგარეო დახმარების ჰუმანიტარული და ეკონომიკური პროგრამები საქართველოში 1990-2020 წლებში

ელენე გოცაძე¹

<https://doi.org/10.61446/pa.3.2025.10290>

აბსტრაქტი

სტატიის ინტერესის საგანს 1990-2020 წლებში ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ საქართველოს მიმართ გაწეულ საგარეო დახმარების მოცულობის, დინამიკის, მიზნების, ინტერესებისა და შედეგების ანალიზი წარმოადგენს. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს მიმართ აშშ-ის მიერ გაწეული საგარეო დახმარება სათანადოდ არ არის შესწავლილი; როგორც ქართულ, ასევე საერთაშორისო წყაროებში ინფორმაცია არის შეზღუდული და გაფანტული; კონკრეტული პროექტების შესახებ ინფორმაცია არ არის ხელმისაწვდომი. ამერიკის შეერთებული შტატების ოფიციალურ წყაროებში არსებული ინფორმაცია წარმოადგენს გვამლევს დახმარების მოცულობაზე, მის დინამიკასა და სხვა ქვეყნებთან იმავე მონაცემების შედარებაზე. შესაბამისად, ის გვთავაზობს მხოლოდ სტატისტიკურ მონაცემებს და არა მის ანალიზს. შესაბამისად, დაინტერესებული პირებისთვის და მომავალი მკვლევარებისთვის სათანადო ინფორმაციის, ცოდნის და ანალიზის ხელმისაწვდომობა პრობლემას წარმოადგენს.

სტატიაში წარმოდგენილი ინფორმაცია ძირითადად ღია წყაროებში არსებულ მონაცემებს, მათ შორის, საჯარო უწყებების ვებ-გვერდებსა და მედია-საშუალებებში გამოქვეყნებულ ინფორმაციას ეფუძნება. ასევე, გამოყენებული მაქვს ინტერვიუები შეერთებული შტატების განვითარების პროგრამებში მონაწილე პირებთან.

აშშ-ის მიერ საქართველოში განხორციელებული საგარეო დახმარება უახლესი ისტორიის ნაწილია. კონკრეტული პროგრამების დაგეგმვასა და იმპლემენტაციაში ჩართული ადამიანები ამა თუ იმ ფორმით დღესაც აქტიურად არიან ჩართულები ქვეყნის განვითარების საქმეში. ამიტომ მათგან, როგორც პირველწყაროდან, მიღებული ინფორმაცია აღნიშნული პროგრამების დაგეგმვის, განხორციელებისა და შეფასების კუთხით, მნიშვნელოვანია. შესაბამისად, სტატიის წერის დროს ენერგეტიკის პროგრამების შესახებ ვესაუბრე მურმან მარგველაშვილს (ინჟინერ ენერგეტიკოსთა ასოციაციის წევრი, არასამთავრობო ორგანიზაციის „მსოფლიო გამოცდილება საქართველოსთვის“ დამფუძნებელი, 1994 წლიდან მუშაობდა USAID-ის ენერგეტიკის სხვადასხვა პროექტში); ხოლო აშშ-საქართველოს ურთიერთობებზე ინტერვიუ ჩავწერე მიხეილ დარჩიშვილთან (საგარეო ურთიერთობების სპეციალისტთან და დიპლომატთან).

სტატიის მიზანია აშშ-ის მიერ საქართველოს მიმართ გაწეული ჰუმანიტარული და სოციალურ-ეკონომიკური დახმარების ანალიზი. ვინაიდან აშშ-მა საქართველოს განვითარების მიმართ მხარდაჭერა დამოუკიდებლობის მოპოვებისთანავე დაიწყო, კვლევის პერიოდად აღებული მაქვს 1990-2020 წლები, თუმცა პროგრამების ხანგრძლივობის გათვალისწინებით, ზოგ შემთხვევაში 2023 წლამდე პერიოდსაც ეხება.

უნდა აღინიშნოს, რომ 2025 წელს აშშ-ის საგარეო დახმარების არქიტექტურა ძირითადად შეიცვალა, რაც განპირობებულია აშშ-ის 47-ე პრეზიდენტის დონალდ ტრამპის პოლიტიკით. პრეზიდენტმა დახურა აშშ-ის საერთაშორისო დახმარების სააგენტო და მიმდინარე დახმარების პროგრამები გააუქმა, რამაც საერთაშორისო დახმარების ინდუსტრიაში ქაოსი და გაუგებრობა შექმნა. ამიტომ, ვფიქრობ რომ აღნიშნული საკითხის შესწავლა, განსაკუთრებით ამ ბუნდოვანების პერიოდში, აქტუალურია, ერთის მხრივ, რომ არ დაიკარგოს ინფორმაცია და ცოდნა და, მეორეს მხრივ, რომ უკეთ მოვემზადოთ აშშ-ის საერთაშორისო დახმარების ახალი ეტაპისათვის.

საკვანძო სიტყვები: აშშ-საქართველოს ურთიერთობები; ჰუმანიტარული დიპლომატია; რუსეთ-საქართველოს ომი (2008); USAID; საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის რეფორმა.

¹ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტი

U.S. Foreign Assistance in Georgia: Humanitarian and Economic Programs, 1990–2020

Elene Gotsadze²

Abstract

The article provides the analysis of the volume, dynamics, objectives, interests, and outcomes of the foreign assistance provided by the United States to Georgia between 1990 and 2020. It should be noted that U.S. foreign assistance to Georgia has not been adequately studied; information in both Georgian and international sources is limited and fragmented, and data on specific projects are often unavailable. Official U.S. sources provide information on the volume and dynamics of assistance, as well as comparative data with other countries. Consequently, these sources offer statistical data but not analytical insight. Therefore, the accessibility of relevant information, knowledge, and analysis remains a challenge for interested individuals and future researchers.

The information presented in this article is primarily based on open-source data, including information available on public agency websites and in media publications. Additionally, I conducted interviews with individuals involved in U.S.-funded development programs.

U.S. foreign assistance to Georgia is part of the country's modern history. Many individuals who participated in the planning and implementation of specific programs remain actively engaged in Georgia's development today. Therefore, information obtained directly from such primary sources is valuable for understanding the planning, execution, and evaluation of these programs. In this regard, I spoke with Murman Margvelashvili (member of the Association of Energy Engineers, founder of the NGO *World Experience for Georgia*, and participant in various USAID energy projects since 1994) regarding U.S. energy programs in Georgia. I also interviewed Mikheil Darchiashvili (foreign relations specialist and diplomat) about U.S.–Georgia relations.

The article consists of Abstract, keywords, introduction, main part, conclusion, and literature review.

The purpose of this paper is to analyze the humanitarian and socio-economic assistance provided by the United States to Georgia. Since the U.S. began supporting Georgia's development immediately after it gained independence, the research period covers 1990–2020. However, considering the duration of certain programs, the analysis extends in some cases up to 2023.

In 2025, the structure of U.S. foreign assistance was modified following the policies implemented by the 47th President of the United States, Donald Trump. The President closed the U.S. Agency for International Development (USAID) and terminated ongoing assistance programs, creating confusion and chaos within the international aid industry. Therefore, I believe that studying this issue is particularly relevant during this period of uncertainty, both to preserve valuable information and knowledge, and to better prepare for a new stage in U.S. international assistance.

Keywords: U.S.–Georgia relations; humanitarian diplomacy; technical assistance; strategic partnership; Russia–Georgia war 2008; USAID; MCC; public health reform; Hepatitis C elimination program.

² Humanity Studies, PHD Student of Iv. Javakhisvili Tbilisi State University

შესავალი

დამოუკიდებლობის მოპოვებისა და შენარჩუნების გზა საქართველოსთვის რთული და, ხშირ შემთხვევაში, შეცდომებით სავსე აღმოჩნდა. მე-20 საუკუნის ბოლოს და 21-ე საუკუნის დასაწყისში ტერიტორიულად მცირემ, მაგრამ გეოპოლიტიკურად მიმზიდველმა ქვეყანამ სახელმწიფოებრიობის მშენებლობის გზაზე დიდი გამოცდილება მიიღო. ევროატლანტიკურ სივრცეში გაჩენილი მეგობრების სახით, დამოუკიდებელი საქართველოსთვის ახალი და უზარმაზარი „შესაძლებლობების ფანჯარა“ გაიხსნა.

აღნიშნული სტატია საქართველოს მიმართ შეერთებული შტატების მიერ გაწეული ჰუმანიტარული, სოციალური და ეკონომიკური დახმარების მიმოხილვას ისახავს მიზნად. სტატიაში აღწერილია 1991-2023 წწ. საქართველოს დემოკრატიული განვითარების გზაზე ამერიკის საგარეო დახმარების მექანიზმები და მიმართულებები. აღნიშნული სტატია უფრო ვრცელი საკვლევი თემის ნაწილს წარმოადგენს, რომლის მიზანი აშშ-საქართველოს ურთიერთობების შესახებ ინფორმაციის თავმოყრა და ანალიზი უნდა იყოს.

ძირითადი ნაწილი

საბჭოთა კავშირის დაშლამდე საქართველო საშუალოდ განვითარებულ სახელმწიფოს წარმოადგენდა, რომელიც მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობით სსრკ-ში მე-8 ადგილს იკავებდა. მისი ეკონომიკის მოცულობა 8 მილიარდ აშშ დოლარს შეადგენდა. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, ტერიტორიული მთლიანობისათვის ბრძოლების, სამოქალაქო ომის და პარალიზებული ეკონომიკის ფონზე, 1991 წელს საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობა 21%-ით შემცირდა. 1992 წლისათვის საქართველოს არშემდგარი სახელმწიფოს სტატუსი ჰქონდა მინიჭებული.* მან ერთდროულად რამდენიმე ანტირეკორდი დაამყარა: ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობა 44%-ით შემცირდა, ინფლაციამ კი ოთხნიშნა

*ქვეყანა, რომელშიც, კონფლიქტის, არაეფექტური მმართველობის ან სახელმწიფოს დაშლის გამო, ცენტრალური მთავრობა ვერ ახორციელებს ეფექტურ კონტროლს და სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი მომსახურების მიწოდებას საკუთარი ტერიტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილისათვის.

ციფრს გადააჭარბა⁴. ჩრდილოვანი ეკონომიკის წილით საქართველო მსოფლიოში პირველ ადგილს იკავებდა.

მწვავე კრიზისის შედეგად, ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური სისტემა ჩამოიშალა და უმოქმედო გახდა. რთულ მდგომარეობაში მყოფი მოსახლეობა უსახსრობის გამო ვერ იღებდა სასიცოცხლოდ აუცილებელ პირველად სამედიცინო დახმარებას. მკვეთრად შემცირდა სახელმწიფოს მიერ ჯანდაცვის სფეროს დაფინანსება. თუ 1985 წელს ჯანდაცვის ხარჯები ერთ სულ მოსახლეზე 95,5 აშშ დოლარს შეადგენდა, 1990 წელს ის 13 დოლარი გახდა, ხოლო 1994 წლისათვის ეს მაჩვენებელი 0,9 დოლარამდე დაეცა. შესაბამისად, გაუარესდა მოსახლეობის დემოგრაფიული მაჩვენებლები: გაიზარდა ავადობა, შემცირდა შობადობა, მოიმატა სოციალურად საშიში დაავადებების რიცხვმა. 1990-1995 წლებში დედათა სიკვდილიანობა 20.5-დან 55.1-მდე (100 000 ცოცხალშობილზე), ხოლო ბავშვთა გარდაცვალება – 20.7-დან 28.6-მდე გაიზარდა.

სოციალურ-ეკონომიკური სურათის შესაქმნელად უნდა ვახსენოთ ენერგეტიკის სექტორი, რომელიც 1990-იან წლებში კრიტიკულად მძიმე ვითარებაში აღმოჩნდა. დამოუკიდებლობის აღდგენამდე, საქართველოში 45 ჰესი (დადგმ. სიმძლავრით 2893 მგვტ) და 2 თბოელექტრო სადგური (დადგმული სიმძლავრით 380 მგვტ) ფუნქციონირებდა. ისტორიულად ყველაზე მაღალი მოხმარება საქართველოს 1980-1989 წლებში ჰქონდა. სსრკ-ს დაშლამ სექტორი, ფაქტობრივად, გაანადგურა. საქართველოს 1990 წლის რეკორდული რაოდენობის მოხმარება 17.4 მლრდ კვტ.სთ-დან 2002 წელს 7.7 მლრდ კვტ.სთ-მდე შემცირდა.⁵ ქვეყანაში ელექტრო ენერგიის უმძიმესი კრიზისი შეიქმნა.

1990-იანი წლების საქართველოს ეკონომიკური კატასტროფა მრავალმა ფაქტორმა განაპირობა. სამოქალაქო ომი, ტერიტორიული მთლიანობისთვის ომები, კორუფცია, კრიმინალი, სახელმწიფოს მართვისა და საბაზრო ეკონომიკის არცოდ-

⁴ „დამოუკიდებელი საქართველოს ეკონომიკური ისტორია- 32 წელი რიცხვებში“, ელ. რესურსი, <https://surl.li/rqynut>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)

⁵ საქართველოს ენერგოდამოკუდებულების მიმოხილვა, USAID-ის ეკონომიკური მმართველობის პროგრამა, 2023 წ. <https://surl.li/jzouam>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)

ნა, სახელმწიფო ინსტიტუტების არქონა, ჰიპერინფლაცია თუ ენერგეტიკული კრიზისი⁶. ამ ფაქტორების ერთობლიობამ ქვეყანა კატასტროფამდე მიიყვანა.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მონაცემებით, დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან სამი წლის შემდეგ, საქართველო მსოფლიოს ერთ-ერთი უღარიბესი სახელმწიფო იყო. უკეთ წარმოსადგენად, 90-იანი წლების დასაწყისში საქართველოში შექმნილი სოციალურ-ეკონომიკური ვითარება, მეორე მსოფლიო ომში განადგურებული გერმანიის მდგომარეობას უტოლდებოდა.

1995 წელი დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველი ფისკალური წელი იყო, როდესაც ქვეყნის ეკონომიკა 2.6%-ით გაიზარდა. სწორედ ამ წელს მოქცევაში ჩაეშვა ახალი ეროვნული ვალუტა - ქართული ლარი, ამოქმედდა ახალი სტანდარტის მონეტარული პოლიტიკა და პირველად დამტკიცდა სრული სახელმწიფო ბიუჯეტი. 1995 წელს ჰიპერინფლაციის ტემპი 57%-მდე შემცირდა, ხოლო 1997 წელს უკვე 7.2% იყო. ლარის კურსი დოლარის მიმართ სტაბილური იყო. 1996-1997 წლებში საქართველოს ექსპორტი 57%-ით გაიზარდა. 1997 წელს 243 მილიონი აშშ დოლარის ოდენობის პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია შემოვიდა, როცა 1996 წელს ინვესტიციები მხოლოდ 4 მილიონ აშშ დოლარს შეადგენდა⁷.

სამოქალაქო ომის დასრულებამ, ახალი მონეტარული სისტემის ამოქმედებამ, სახელმწიფო ინსტიტუტების შექმნამ, ცენტრალიზებული ხელისუფლების ჩამოყალიბებამ და ძლიერმა საერთაშორისო მხარდაჭერამ ქვეყანას ამოსუნთქვის საშუალება მისცა. 1996-97 წლებში ეკონომიკამ საშუალოდ 10%-იანი მატება აჩვენა. ეს იყო დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველი შემთხვევა, როდესაც მთლიანი შიდა პროდუქტი ორნიშნა მაჩვენებლით გაიზარდა.

შეერთებული შტატების საგარეო დახმარების ინსტრუმენტი

ამერიკის შეერთებული შტატები მისი საგარეო პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად, მათ შორის, მეორე მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ ევროპის განადგურებული ქვეყნების აღსადგენად და გასაძლიერებლად, შემდეგ, ცივი ომის პერიოდში საბჭოთა კავშირის აღმოსავლეთით ექსპანსიის შესაჩერებლად და ცივი ომის

⁶ ბესო ნამჩავაძე, დამოუკიდებელი საქართველოს ეკონომიკური ისტორია, <https://surl.li/yyohor>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)

⁷ იქვე.

შემდეგ კი, ევრაზიის კონტინენტზე აღმოცენებული ახალი რესპუბლიკების დემოკრატიული განვითარების მხარდასაჭერად, საგარეო დახმარების მექანიზმებს ეფექტიანად იყენებდა.

1961 წლამდე შეერთებული შტატები პარტნიორების დახმარებას სხვადასხვა მექანიზმებით ახორციელებდა და მათი საქმიანობის მონიტორინგი და კოორდინირება რთული იყო. სწორედ საგარეო დახმარების უკეთ კოორდინირების მიზნით, კონგრესის მხარდაჭერით პრეზიდენტმა კენედიმ 1961 წელს დამოუკიდებელი ორგანიზაცია - ამერიკის საერთაშორისო განვითარების სააგენტო, იგივე USAID-ი დააარსა. მას შემდეგ სააგენტო საგარეო დახმარების გაწევის მთავარ ინსტრუმენტად იქცა. 130-მდე ქვეყანაში განთავსებული მისიების საშუალებით, შეერთებული შტატები ათწლეულების მანძილზე ხელს უწყობდა პარტნიორ ქვეყნებში სიღატაკის დამარცხებას, დემოკრატიისა და კარგი მმართველობის გაძლიერებას, კატასტროფის შედეგების აღმოფხვრას, ეკონომიკის ზრდას, ჯანმრთელობის დაცვას და სურსათის უვნებლობას.* გარდა USAID-ისა, შეერთებული შტატები დახმარების მიმღებ პარტნიორ ქვეყნებს თავისი ხაზინის, სოფლის მეურნეობის, თავდაცვის, განათლების და სხვა დეპარტამენტების საშუალებებით ეხმარებოდა, თუმცა USAID-ის მოცულობა მთლიანი საგარეო დახმარების 60%-ს შეადგენდა.

გლობალური გამოწვევების მოსაგვარებლად, USAID-ი თავის განვითარების პროგრამებს ორგანიზებას შემდეგი მიმართულებებით უწევდა:

- **ჰუმანიტარული დახმარება, რომელშიც შედიოდა:** სტიქიური უბედურებების რეაგირება და მდგრადობა; საკვების უსაფრთხოება და საგანგებო დახმარება; ლტოლვილებისა და იძულებით გადაადგილებული პირების მხარდაჭერა; ჯანმრთელობის საგანგებო სიტუაციები (მაგ., COVID-19, ებოლას რეაგირება, ცე პეპატიტის ელიმინაცია და აშ).

*2025 წლის 19 იანვარს გამოცხადდა სააგენტოს ძირეული რეფორმა და სააგენტოს მისიები მრავალ ქვეყანაში დაიხურა.

- **ეკონომიკური ზრდა და ვაჭრობა, რომელშიც შედიოდა:** კერძო სექტორის ჩართულობა; ვაჭრობისა და ინვესტიციების ხელშეწყობა; სოფლის მეურნეობა და საკვების უსაფრთხოება (მაგ., Feed the Future); სამუშაო ძალის განვითარება და უნარების გაძლიერება; ციფრული ეკონომიკა და ინოვაციები.
- **დემოკრატია, ადამიანის უფლებები და მმართველობა, რომელშიც შედიოდა:** სამართლის უზენაესობა და სასამართლო რეფორმები; კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა; სამოქალაქო საზოგადოებისა და მედიის მხარდაჭერა; საარჩევნო პროცესები; დეცენტრალიზაცია და ადგილობრივი მმართველობა.
- **გლობალური ჯანმრთელობა, რომელშიც შედიოდა:** დედათა და ბავშვთა ჯანმრთელობა; ინფექციური დაავადებების მართვა; ჯანმრთელობის სისტემის გაძლიერება; კვება და წყალი, სანიტარია და ჰიგიენა (WASH)
- **განათლება და ახალგაზრდობის განვითარება, რომელშიც შედიოდა:** საბაზისო და უმაღლესი განათლება; სამუშაოსთვის მზადყოფნა და ტექნიკური სწავლება; წიგნიერება და ადრეული ბავშვობის განვითარება; განათლების ხელმისაწვდომობა.
- **გარემო და კლიმატის ცვლილება, რომელშიც შედიოდა:** კლიმატის მდგრადობა და ადაპტაცია; ბუნებრივი რესურსების მართვა; განახლებადი ენერგია და მდგრადობა; ბიომრავალფეროვნების დაცვა,
- **მშვიდობა და უსაფრთხოება, რომელშიც შედიოდა:** კონფლიქტის პრევენცია და სტაბილიზაცია; ძალადობრივი ექსტრემიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა; უსაფრთხოების სექტორის რეფორმა; საზოგადოების მდგრადობის ინიციატივები.

დონორისა და ბენეფიციარი სახელმწიფოების ინტერესები

შეერთებული შტატების საგარეო დახმარების მიზნები და ამოცანები სრულად შეესაბამებოდა მის საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტებს. მისი მიმღები მხოლოდ ის ქვეყნები იყო, რომელიც ამერიკის მიმართ მეგობრულად იყვნენ განწყობილნი, ამერიკის უსაფრთხოების მიზნებს იზიარებდნენ, გაცხადებული ჰქონდათ დემოკრატიულ მიზნები და მხარს უჭერდნენ საერთაშორისო წესრიგსა და უსაფრთხოებას.

ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი თავისი საგარეო დახმარების ინსტრუმენტის ამოქმედებამდე პარტნიორი ქვეყნის მიმართ ინდივიდუალურ სტრატეგიულ მიზნებს აყალიბებდა და, შესაბამისად, საგარეო დახმარებას შინაარსს ადგენდა. უნდა ითქვას, რომ ეს პროცესი ორმხრივ თანამშრომლობასა და ურთიერთპატივისცემაზე იდგა. მის განხორციელებას მიმღებ ქვეყანასთან კონსულტაციებისა და შეთანხმების შემდეგ იწყებდა, რაც იმას ნიშნავდა, რომ საგარეო დახმარების მიზნები როგორც შეერთებული შტატების სტრატეგიულ ინტერესებს, ასევე, ბენეფიციარი ქვეყნის მიზნებსა და ამოცანებს პასუხობდა.

საქართველოს ინტერესი მეტად პრაგმატული და სწორხაზოვანი იყო: ტერიტორიული მთლიანობის, სუვერენიტეტის, ეკონომიკის, ევროპული და ევროატლანტიკური ინტეგრაციის პროცესის მხარდაჭერა და, ზოგადი მყარი (ამერიკის შეერთებული შტატების) კეთილგანწყობის მოპოვება, რაც მას რეგიონში ანგარიშგასაწევ და სანდო ძალად აქცევდა.

ამერიკის შეერთებული შტატების ინტერესები, ასევე, პრაგმატული გახლდათ. პირველი, მას სურდა საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგად წარმოქმნილი „რუხი არეალის“ ამოვსება განვითარების გზაზე დამდგარ ქვეყნებში დემოკრატიული ღირებულებების გავრცელებით და, შედეგად, რუსეთისა და ჩინეთის ექსპანსიის შეჩერება და ისეთი საფრთხეების შემცირება, როგორიცაა ტრანსკონტინენტური დანაშაულებები, ტერორიზმი და სხვა. საქართველოს შემთხვევაში, მისი ინტერესის სფეროს, ასევე, წარმოადგენდა ის სატრანზიტო კორიდორი რომელიც „აბრეშუმის გზის“ სახელით იყო ცნობილი და შავ და კასპიის ზღვებზე გადიოდა.

დემოკრატიის ხელშემწყობი, პოლიტიკურ-ეკონომიკური, კულტურული, საგანმანათლებლო და ხალხთა შორის ურთიერთობების გაღრმავების მიზნით შექმნილი პროგრამების საშუალებით, შეერთებული შტატებისგან საქართველო მუდმივად იღებდა მისი სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის მხარდაჭერას, როგორც ორმხრივი, ასევე, მრავალმხრივი თანამშრომლობის ფორმატებში. მისი მხარდაჭერით, საქართველოს თავდაცვისა და უსაფრთხოების სისტემა თანამედროვე

საშუალებებით, ცოდნითა და კომპეტენციით აღიჭურვა. საქართველოს თავდაცვისუნარიანობა მკვეთრად გაიზარდა და 2010 წლისთვის ნატოსთან თავსებადობას მიაღწია.

ამერიკის შეერთებული შტატების დახმარების პროგრამებმა გადამწყვეტი როლი შეასრულა საქართველოში სტაბილური, დემოკრატიული და ეკონომიკურ-პოლიტიკური გარემოსა და ძლიერი სამოქალაქო საზოგადოების მშენებლობაში.

შეერთებული შტატების მიერ საქართველოს მხარდაჭერის პირველი ეტაპი:

ჰუმანიტარული დახმარება ამერიკელი ხალხის სახელით

აშშ საგარეო დახმარება საქართველოს მიმართ თავდაპირველად ჰუმანიტარულ ხასიათს ატარებდა. საქართველოს დამოუკიდებლობის აღიარებიდან ერთი თვის შემდეგ, 1992 წლის 22 იანვარს, პრეზიდენტმა ჯორჯ ბუშმა (უფროსმა) ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკებისადმი მიძღვნილ ჰუმანიტარული დახმარების საერთაშორისო კონფერენციაზე განაცხადა, რომ ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებს, მათ შორის, საქართველოს ვაშინგტონი 600 მილიონი აშშ დოლარის ღირებულების ტექნიკურ და ჰუმანიტარულ დახმარებას გაუწევდა. ამ განცხადებიდან ორ თვეში, 1992 წლის 23 მარტს, შეერთებულმა შტატებმა საქართველოსთვის სამედიცინო და ჰუმანიტარულ დახმარება გამოყო.

ქართულ-ამერიკული ურთიერთობები განსაკუთრებით მაღალ დონეზე ავიდა საქართველოში ედუარდ შევარდნაძის დაბრუნების შემდეგ, რასაც, დიდწილად პირადი ურთიერთობები განაპირობებდა. 1992 წლის 23 აპრილს საქართველოსა და აშშ-ს შორის დიპლომატიური ურთიერთობები დამყარდა, ხოლო იმავე წლის 25 მაისს საქართველოს ოფიციალური სამთავრობო ვიზიტით შეერთებული შტატების სახელმწიფო მდივანი ჯეიმს ბეიკერი ესტუმრა. ეს ვიზიტი ხაზს უსვამდა ვაშინგტონის ინტერესს ახალი დამოუკიდებელი სახელმწიფოს მიმართ და წარმოადგენდა მკაფიო გზავნილს, რომ საქართველო მისი გეოპოლიტიკური ინტერესების არეალში შედიოდა. ჯეიმს ბეიკერმა, სხვა გამოჩენილ მოღვაწეებთან ერთად, შექმნა საქართველოს მეგობართა ორგანიზაცია, რამაც დიდი როლი ითამაშა ქვეყნისათვის ჰუმანიტარული დახმარების გაწევაში. ბეიკერმა შტატებში დაბრუნებისთანავე პირველი და სასწრაფო დახმარება გაუწია საქართველოს. პრეზიდენტმა ჯორჯ ბუშმა

(უფროსმა) ასი ათასი ტონა ხორბალი გამოგზავნა. ქვეყნისთვის, სადაც სამოქალაქო ომი მძვინვარებდა და მოსახლეობის დიდ ნაწილს პურის რიგში დგომა საათობით უწევდა, ბუნებრივია, ეს უმნიშვნელოვანესი დახმარება იყო.

საქართველოსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის დიპლომატიური ურთიერთობების ჩამოყალიბების შემდეგ, გაიზარდა ამერიკული სამთავრობო და არა-სამთავრობო ორგანიზაციების ჰუმანიტარული მისიები. ამერიკის შეერთებული შტატები მხარს უჭერდა საქართველოს გაწევრიანებას საერთაშორისო ორგანიზაციებში, მათ შორის, საერთაშორისო სავალუტო ფონდსა და მსოფლიო ბანკში.

1992 წლიდან საქართველოში დაიწყო მუშაობა აშშ-ის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს საქართველოს მისიამ (USAID), რომელიც უმთავრესად არასამხედრო საერთაშორისო დახმარების კოორდინატორი იყო.

1992 წლის 4 მაისს საქართველოში სამედიცინო დახმარების ორი და საკვებით დახმარების სამი თვითმფრინავი ჩამოფრინდა. მოგვიანებით, შეერთებულმა შტატებმა 4 მილიონი აშშ დოლარის ღირებულების ჰუმანიტარული დახმარების გამოყოფის შესახებ მიიღო გადაწყვეტილება. დახმარება განსაზღვრული იყო „კავკასიის რეგიონში კონფლიქტების შედეგად დაზარალებულთათვის“. ჰუმანიტარული დახმარების მიზანი იძულებით გადაადგილებულ პირთა სამედიცინო და სხვა სახის სოციალური პროგრამებით უზრუნველყოფა გახლდათ.

დამოუკიდებლობის პირველ წლებში მოქალაქეები ვერ იღებდნენ გადაუდებელ სამედიცინო სერვისებს. 1991-1993 წლებში საქართველოში ინსულინდამოკიდებულ დიაბეტიტ დაავადებულ პირთა რაოდენობა 40 ათასს აჭარბებდა. არსებულ სიტუაციას განსაკუთრებით ამძიმებდა დიაბეტიანი ბავშვების მდგომარეობა (14 წლამდე ასაკის 300-ზე მეტი ბავშვი). ქვეყანაში შექმნილი მძიმე ეკონომიკური ვითარების გამო, სახელმწიფო ვერ ახერხებდა ინსულინის შესყიდვას, რაც ათიათასობით დაავადებულის დაღუპვას ნიშნავდა. უმწვავესი პრობლემის გადასაწყვეტად, საქართველოს მთავრობის მეთაურმა ედუარდ შევარდნაძემ თხოვნით მიმართა აშშ-ის სახელმწიფო მდივან ჯეიმს ბეიკერს. დახმარებამაც არ დააყოვნა. 1992 წლის 21 ივნისს სამედიცინო და ჰუმანიტარული მისიის ფარგლებში საქართველოს მოქალაქეებს ინსულინის 194 000 ფლაკონი და 500 000 ცალი ნემსი გადაეცა. ამ

პროგრამით 1992-94 წლებში საქართველომ აშშ-დან მიიღო ჰუმანიტარული წესით გამოგზავნილი 15 მილიონამდე დოლარის ღირებულების ინსულინი „ჰუმულინი“, რითაც ათიათასობით ადამიანის სიცოცხლე იქნა შენარჩუნებული.

მხარეებს შორის ნდობის გაჩენამ დახმარების შინაარსი და მასშტაბი გააფართოვა. შესაბამისად, დღის წესრიგში დადგა საგარეო დახმარების ინსტიტუციონალიზაცია და შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის შექმნა. 1992 წლის 31 ივლისს თბილისში საქართველოს რესპუბლიკისა და ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობებს შორის ჰუმანიტარული და ტექნიკური ეკონომიკური დახმარების ხელშეწყობისათვის თანამშრომლობის თაობაზე პირველ ხელშეკრულებას მოეწერა ხელი. ხელშეკრულების მიზანს ქართველი ხალხისათვის ჰუმანიტარული და ტექნიკური ეკონომიკური დახმარების უზრუნველყოფა წარმოადგენდა. კერძოდ, შეთანხმება არეგულირებდა შემდეგ საკითხებს:

1. ბეგარასა და საგადასახო საკითხებს.
2. პერსონალის სტატუსს
3. ინსპექციასა და რევიზიას.
4. დახმარების გამოყენებას.

ჰუმანიტარული დანიშნულების დახმარებიდან ტექნიკურ დახმარებაზე გადასვლა

საქართველოსა და აშშ-ს შორის თანამშრომლობა კიდევ უფრო გაღრმავდა ბილ კლინტონის პრეზიდენტობის პერიოდში (1993 – 2001), როცა ხელი მოეწერა ოფიციალურ მემორანდუმებს, რომლებიც აშშ-საქართველოს ურთიერთობების გაღრმავებასა და ორმხრივ სავაჭრო ურთიერთობებს ემსახურებოდა. საქართველომ 1994 წლიდან თამამი რეფორმების გატარება დაიწყო. ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა ქართულ მხარეს შესთავაზა გეგმა, რომელიც ქვეყანას არსებული კრიზისის დაძლევისა და საფინანსო თუ ეკონომიკური სახის რეფორმების გატარებაში დაეხმარებოდა. გეგმა მოიცავდა მთავრობის ხარჯების შემცირებას, დაბალეფექტიანი სახელმწიფო ორგანიზაციების გაუქმებას, სახელმწიფო ბიუროკრატისა და ბიუჯეტის ოპტიმიზაციას, საბაზრო ეკონომიკის პრინციპების დანერგვას. განვითარებას.

სწორედ ამ პერიოდში აშშ-ის ჰუმანიტარული დახმარება ტექნიკურ დახმარებაში გადაიზარდა.

შეერთებული შტატების მიერ საქართველოსთვის გაწეულმა დახმარებამ სისტემატიური სახე 1992 წელს მას შემდეგ მიიღო, როცა საქართველოში მუშაობას ამერიკის საერთაშორისო განვითარების სააგენტო შეუდგა. USAID-ი სახელმწიფო დეპარტამენტსა და საქართველოში ამერიკის შეერთებული შტატების საელჩოსთან სრულ კოორდინაციაში მუშაობდა. პროგრამები საქართველოს მთავრობასთან წინასწარ თანხმდებოდა და მისი ძლიერი მხარდაჭერით ხორციელდებოდა. გარდა დაგეგმილი პროგრამებისა, USAID-ი საქართველოს ბუნებრივი კატასტროფებისა და საგანგებო მდგომარეობის დროს ჰუმანიტარულ მცხირ და მნიშვნელოვან დახმარებას უწევდა.

მნიშვნელოვანია, ვახსენოთ 1997 წელს გაფორმებული სამთავრობო ჩარჩო-შეთანხმება მასობრივი განადგურების იარაღის თავიდან აცილების სფეროში თანამშრომლობისა და თავდაცვითი და სამხედრო კავშირების გაღრმავების შესახებ. ამ ხელშეკრულებით, სხვასთან ერთად, საფუძველი ჩაეყარა ბიოლოგიური საფრთხის შემცირების პროგრამას და დაიწყო ორ ქვეყანას შორის კონსულტაციები თავდაცვისა და უსაფრთხოების გაძლიერების მიმართულებით. შედეგად, 2002 წელს საქართველოში დაიწყო წვრთნისა და აღჭურვის პროგრამა, რომლის მიზანი საქართველოს შეიარაღებული ძალების მოდერნიზება და თავდაცვისუნარიანობის გაზრდა გახლდათ. ასევე, 2004 წელს თბილისში საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ცენტრალური რეფერალური ლაბორატორია ეგ. წ. „ლუგარის ცენტრი“ აშენდა.

შეერთებული შტატების მმართველი ელიტა დიდ ყურადღებას უთმობდა რუსეთის გვერდის ავლით ალტერნატიული სატრანზიტო მაგისტრალის საკითხს. პრეზიდენტ კლინტონის ადმინისტრაციის მხარდაჭერით, მოხერხდა შესაბამისი პოლიტიკური და საინვესტიციო რესურსების მობილიზება ბაქო-სუფსის ადრეული ნავთობსადენის ასაშენებლად, ასევე, ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის თაობაზე მოლაპარაკებების დასაწყებად. 1999 წელს გავლენიანი სენატორების ჯგუფმა ორპარტიული კანონპროექტი „აბრეშუმის გზის სტრატეგია“ შეიმუშავეს

(Silk Road Strategy Act of 1999), რომელიც სატრანსპორტო კავშირების გარდა, კონფლიქტების მოგვარების, ფინანსური დახმარების და, ზოგადად, რეგიონის ქვეყნების პოლიტიკური დამოუკიდებლობისა და ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობას ითვალისწინებდა.⁹

2000-იან წლებში, ევრაზიის რეგიონში მოსახლეობის ერთ სულ მოსახლეზე საქართველო გახდა ამერიკის შეერთებული შტატების მხრიდან ყველაზე მსხვილი დახმარების მიმღები ქვეყანა.

აშშ-საქართველოს სტრატეგიული პარტნიორობის ქარტია

2008 წელს რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ, ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა საქართველოსთან ურთიერთობები ხარისხობრივად ახალ, სტრატეგიული პარტნიორობის დონეზე აიყვანა. 2009 წლის 9 იანვარს საქართველოსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის ხელი სტრატეგიული პარტნიორობის ქარტიას მოეწერა, რომელიც საერთო ღირებულებებსა და ინტერესებს ეფუძნებოდა. თუ გავითვალისწინებთ ხელმოწერამდე საქართველოში არსებულ რთულ ვითარებას, ქარტიაზე ხელმოწერა საქართველოსთვის უმნიშვნელოვანეს სტრატეგიულ გადაწყვეტილებად შეიძლება შევაფასოთ.

აშშ-საქართველოს სტრატეგიული პარტნიორობის ქარტია 2009-2024 წლებში აშშ-სა და საქართველოს შორის ფართო და სიღრმისეული თანამშრომლობის მთავარ მექანიზმს წარმოადგენდა. აღნიშნული მექანიზმით თანამშრომლობა წარიმართა ოთხი ძირითადი მიმართულებით: დემოკრატია და მმართველობა; უსაფრთხოება და თავდაცვა; ეკონომიკა, ვაჭრობა და ენერგეტიკა; ხალხთა შორის ურთიერთობები და კულტურული გაცვლები¹⁰.

ქარტიის შინაარსი დაეფუძნა ორ სახელმწიფოს შორის სტრატეგიული თანამშრომლობის პრინციპებს, სუვერენიტეტის, დამოუკიდებლობის, ტერიტორიული მთლიანობის, საზღვრების ურღვევობის მხარდაჭერას, ასევე, დემოკრატიისა და სტაბილურობის განმტკიცებას. სტრატეგიული ქარტიის ფარგლებში შექმნილმა

⁹ „აბრეშუმის გზის სტრატეგია“ kanonproeqtis Sesaxeb informacia, <https://surl.lt/cucqni>, (გადამოწმებულია 01.12.2025)

¹⁰ საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, სტრატეგიული პარტნიორობის ქარტია <https://surl.lt/wqmgbm>, (გადამოწმებულია 01.12.2025)

სახელმწიფო კომისიამ და ქვეკომისიებმა, თანამშრომლობის მანამდე არსებული ფორმატები ჩაანაცვლა და თანამშრომლობა სრულიად ახალ, უმაღლეს დონეზე აიყვანა.

სტრატეგიული ქარტია იყო ამერიკის შეერთებული შტატების ურყევი და ყოვლისმომცველი მხარდაჭერის დემონსტრირება. სტრატეგიული პარტნიორის სტატუსი გაცილებით მეტია, ვიდრე - მოკავშირის და თანამშრომლობის ჩარჩოც გაცილებით დატვირთული და ყოვლისმომცველია. მსგავსი შეთანხმება ამერიკის შეერთებულ შტატებს გაფორმებული აქვს ავღანეთთან (2012) ყაზახეთთან (2024), სომხეთთან (2025) და სხვა ქვეყნებთან.

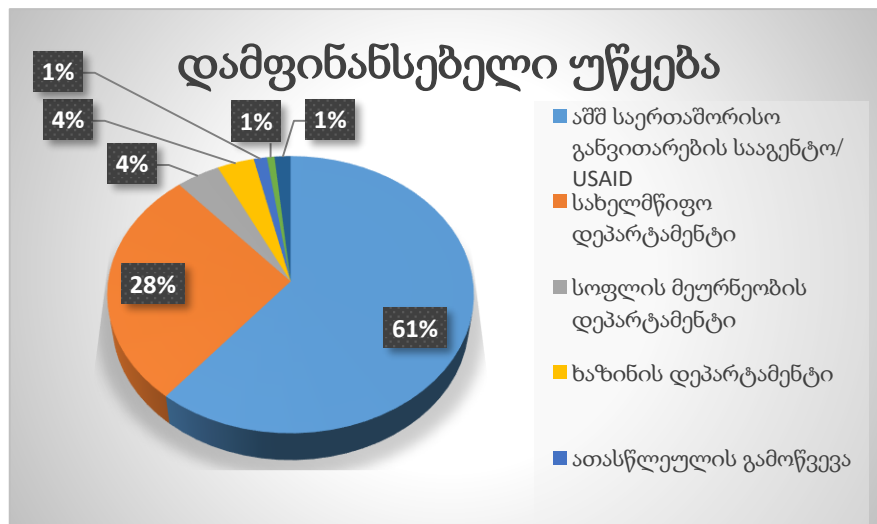
მიუხედავად იმისა, რომ სტრატეგიული პარტნიორობის ქარტია 15 წელი წარმატებით მუშაობდა, საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანების პროცესის შეჩერების თაობაზე, „ქართული ოცნების“ მიერ გაცხადებული გადაწყვეტილების პასუხად, ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა 2024 წლის დეკემბერში საქართველოსთან სტრატეგიული პარტნიორობა შეაჩერა.

საქართველოში აშშ -ის საგარეო დახმარების ძირითადი

მექანიზმები და მიმართულებები

წინასწარ განსაზღვრული მიზნების მისაღწევად, შეერთებული შტატები პარტნიორ ქვეყანაში თავის საგარეო დახმარების განსახორციელებლად სხვადასხვა მექანიზმს იყენებდა. მას შემდეგ, რაც საქართველოში ამერიკის დახმარებამ რეგულარული სახე მიიღო, პროგრამების განმახორციელებელი ძირითადი უწყება ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო დახმარების სააგენტო იყო. 1992-2020 წლებში აშშ-მა საქართველოში USAID-ის საშუალებით 1.8 მილიარდის აშშ დოლარის ოდენობის დახმარება გაწია, ყოველწლიური დახმარების მოცულობა 40 მილიონი აშშ დოლარი იყო. ეს დახმარება მიემართებოდა როგორც ცენტრალური და ადგილობრივი მმართველობის სისტემის გაუმჯობესებისკენ, ასევე, სოფლის მეურნეობის, ინფრასტრუქტურის, ენერგეტიკის, სამოქალაქო საზოგადოების, მედიის განვითარების მიმართულებით. USAID-ი იყო ძირითადი მაკოორდინირებელი, თუმცა შეერთებული შტატები დახმარებას სხვადასხვა უწყების, მათ შორის,

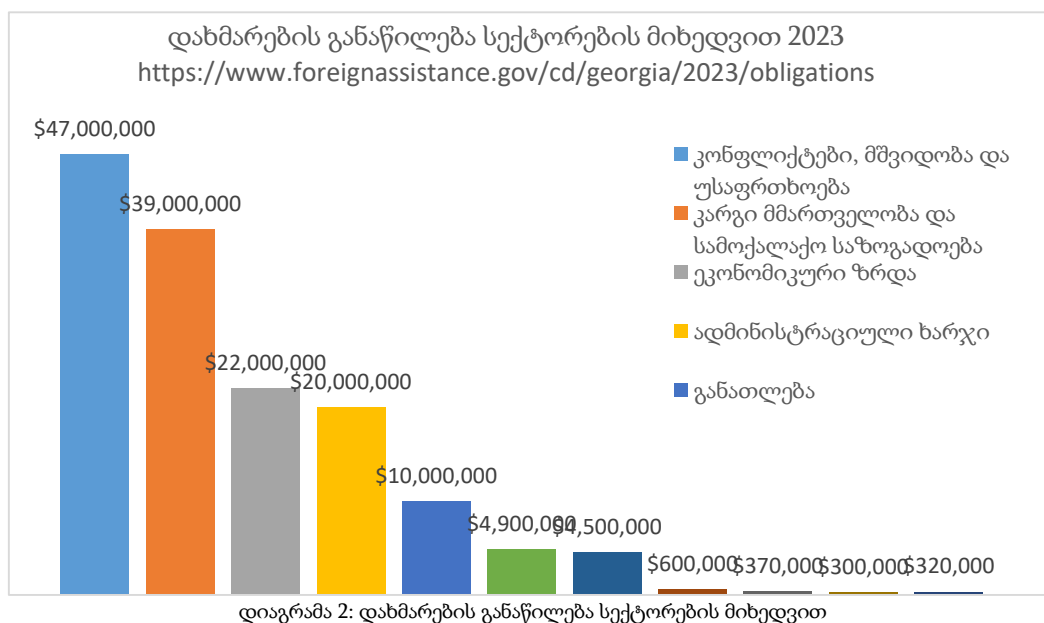
თავდაცვის, ხაზინის, განათლების, ვაჭრობის, სოფლის მეურნეობის დეპარტამენტების, ასევე, ათასწლეულის გამოწვევის პროგრამის, მშვიდობის კორპუსისა და სხვა ორგანიზაციების მიერ გასცემდა (იხილეთ დიაგრამა 1).

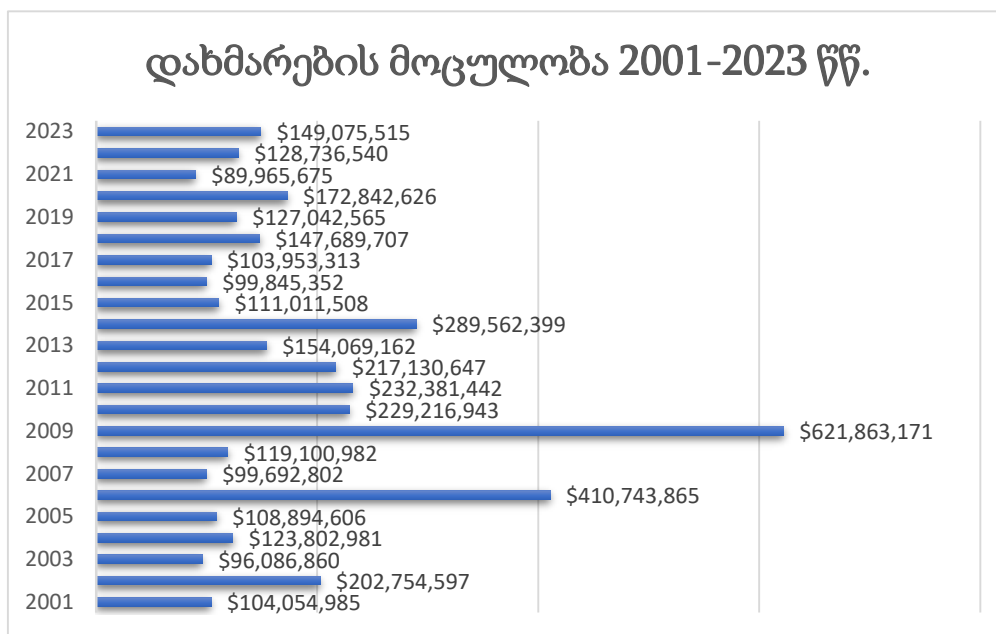
დიაგრამა 1: დამფინანსებლის წყარო

აშშ საერთაშორისო განვითარების სააგენტო: 1992-2025 წლებში ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტო საქართველოში ამერიკის საგარეო დახმარების განხორციელების მთავარი მექანიზმი იყო. მისი საშუალებით, აშშ-ის მთავრობა საქართველოს მთავრობასა და სამოქალაქო საზოგადოებას უმნიშვნელოვანესი რეფორმებისა და პროგრამების განხორციელებაში ეხმარებოდა. სააგენტოს მიერ საქართველოსთვის გაცემული დახმარება, აშშ-ის მთლიანი დახმარების 60%-ს შეადგენდა.

ათასწლეულის გამოწვევის ფონდი (Millennium Challenge Corporation) ამერიკის შეერთებული შტატები

1991-2023 წლებში საქართველო ამერიკის შეერთებული შტატების ინტერესს მუდმივად ინარჩუნებდა. საქართველოს მიმართ მხარდაჭერა ორპარტიულ შეთანხმებას ეფუძნებოდა და ყველა მომდევნო პრეზიდენტის პერიოდში უფრო და უფრო მყარდებოდა. ამას ადასტურებს დახმარების პროგრამების დინამიკა (იხილეთ დიაგრამა 3).¹¹

დიაგრამა 3: აშშ დახმარების მოცულობა 2001-2023 წწ.

¹¹ *Forbes*, <https://surl.li/zrilij>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)

საქართველოსთვის ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ 30 წლის მანძილზე გაწეულ დახმარებას უკვალოდ არ ჩაუვლია. უფრო მეტიც, შეერთებული შტატების პრაქტიკული მხარდაჭერის გარეშე წარმოდგენილი იქნებოდა საქართველოს სუვერენიტეტის შენარჩუნება, დემოკრატიული რეფორმების განხორციელება, ეკონომიკის ზრდა, თავდაცვისა და უსაფრთხოების სექტორის მოდერნიზება.

დასკვნა

შეერთებული შტატების თანადგომა მყიფე დემოკრატიისა და სუსტი სახელმწიფო ინსტიტუტების პირობებში, საქართველოსთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენდა. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო ამერიკის შეუქცევადი მხარდაჭერა საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისა და სუვერენიტეტის განმტკიცების მიმართულებით. აშშ-ის აქტიური მხარდაჭერისა და ძლიერი ლიდერობის შედეგად, საქართველომ წარმატებით წარმართა არაღიარების პოლიტიკა და რუსეთის ფედერაციამ ვერ შეძლო საქართველოს ოკუპირებული ცხინვალისა და აფხაზეთის რეგიონების „დამოუკიდებლობის“ საერთაშორისო აღიარების მიღწევა.

თავდაცვისა და უსაფრთხოების სექტორში ამერიკის შეერთებული შტატების მხარდაჭერა კრიტიკულად მნიშვნელოვანი იყო საქართველოს შეიარაღებული ძალებისა და უსაფრთხოების სისტემის გასამართად. სამი ათწლეულის მანძილზე შეერთებული შტატების მიერ საქართველოს შეიარაღებული ძალების ინსტიტუციური აღმშენებლობის, წვრთნისა და აღჭურვისათვის გამოყოფილი დახმარება ჯამში \$2 მილიარდს აღემატება. შედეგად, საქართველოს შეიარაღებული ძალების მზადყოფნა თანამედროვე გამოწვევების პირისპირ მყარი და თავსებადი აღმოჩნდა, რაც საერთაშორისო მისიებში მონაწილეობით არაერთხელ დადასტურდა.

უმნიშვნელოვანესია შეერთებული შტატების როლი საქართველოში ეკონომიკური რეფორმებისა და ეკონომიკის ზრდის ხელშეწყობის მიმართულებით. დღეს საქართველო სარგებლობს აშშ-ის GSP (Generalized System of Preferences) პროგრამით, რომელიც საშუალებას აძლევს საქართველოს 3500 სახეობის პროდუქტის ექსპორტი განახორციელოს აშშ-ის ბაზარზე საბაჟო გადასახადის გარეშე. ამ უპირატესობით სარგებლობის მთავარი კრიტერიუმი გახლავთ ის, რომ პროდუქტის

წარმოშობის ქვეყანა უნდა იყოს საქართველო. იმის გათვალისწინებით, რომ ამერიკული ბაზარი არის მსოფლიოში ყველაზე დიდი და მაღალი მსყიდველუნარიანობით გამოირჩევა, ის ქართველი მეწარმეებისთვის მეტად მიმზიდველ, საიმედო და სტაბილურ ბაზარს წარმოადგენს.

ჯანმრთელობის დაცვის დარგში შექმნილი მწვავე კრიზისის აღმოსაფხვრელად, 1990-იანი წლების დასაწყისიდან, დღის წესრიგში დადგა სისტემის ძირეული რეორგანიზაცია. ამ მიმართულებით პოზიტიური გარდატეხა მოიტანა აშშ-ის განვითარების საერთაშორისო სააგენტოს დახმარებამ. ამერიკის შეერთებული შტატების ძალისხმევით, განხორციელდა სისტემის სრულმასშტაბიანი რეორგანიზაცია, რომელიც საზოგადოებრივი ჯანდაცვის თანამედროვე სისტემის ჩამოყალიბებას ისახავდა მიზნად. შტატების დახმარება მიემართა პირველადი და ჰოსპიტალური ჯანდაცვის რეფორმის დაგეგმვა-განხორციელებისკენ, სამედიცინო განათლებისა და ფარმაცევტული სექტორის ხელშეწყობისკენ, პერსონალის კვალიფიკაციის ამაღლების, ჰოსპიტლების აღჭურვის, ინფრასტრუქტურის გამართვისა და სხვა პრობლემების გამოსწორებისკენ.

საქართველოში COVID 19-ის მართვა პრაქტიკულად შეუძლებელი იქნებოდა, რომ არა ლუგარის სახელობის საზოგადოებრივი ჯანდაცვის კვლევითი ცენტრი, რომელიც შეერთებული შტატების დაფინანსებითა და მხარდაჭერით შეიქმნა. აშშ-ის მხარდაჭერით აშენდა და აღიჭურვა თანამედროვე ლაბორატორიები, დაავადებათა კონტროლის ეროვნული ცენტრი (NCDC). ასევე, უნდა ვახსენოთ კრიტიკულად მნიშვნელოვანი ცე ჰეპატიტის ელიმინაციის პროგრამა, რომელიც საქართველოში 2015 წლის 21 აპრილს ამოქმედდა. პროექტი განხორციელდა საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ, ამერიკის შეერთებული შტატების დაავადებათა კონტროლის ცენტრისა და მედიკამენტის მწარმოებელი კომპანიის „გილუად“-ის მხარდაჭერით. პროგრამის მონეტარულმა ღირებულებამ 12-15 მლრდ აშშ დოლარი შეადგინა. პროგრამით ისარგებლა 80 000 ადამიანმა; 57 000 ადამიანი სრულად

განიკურნა. პროგრამის საშუალებით ცე ჰეპატიტის პრობლემა ქვეყანაში სრულად მოიხსნა დღის წესრიგიდან¹².

დემოკრატიული განვითარება: აშშ წლების მანძილზე აქტიურად ეხმარებოდა სამოქალაქო საზოგადოებას, სხვადასხვა მექანიზმებით მხარს უჭერდა მედიის თავისუფლებას და დემოკრატიული ინსტიტუტების განვითარებას, რაც კრიტიკულად მნიშვნელოვანი იყო ქვეყნის დემოკრატიული ტრანსფორმაციისთვის. აშშ-ის მხარდაჭერა, ასევე, ფასდაუდებელი იყო საჯარო სექტორის გაძლიერებისა და საჯარო მმართველობის რეფორმის დაგეგმვა-განხორციელებაში.

განათლება: განათლების სექტორში ამერიკის შეერთებული შტატების მხარდაჭერით აშენდა და გარემონტდა სკოლები, გადამზადდა პედაგოგები, განხორციელდა მრავალი პროგრამა, მათ შორის, გაცვლითი პროგრამები, გაიხსნა და რეაბილიტაცია ჩაუტარდა კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებს, ტაძრებს, გარემონტდა ბიბლიოთეკები და სხვა.

აშშ-ის „კონგრესის კვლევითი სამსახურის“ (CRS) ანგარიშის მიხედვით, საქართველომ აშშ-ისგან 28 წლის განმავლობაში, 1992-დან 2020 წლის ჩათვლით, დახმარების სახით სხვადასხვა მიზნისთვის \$4 348 400 000 (ოთხი მილიარდ სამას ორმოცდარვა მილიონ ოთხასი ათასი) მიიღო. CRS-ის მონაცემებით, ევროპისა და ევრაზიის ქვეყნებს შორის, საქართველო ამერიკის შეერთებული შტატების დახმარების მიმღები წამყვანი ქვეყანა იყო. ამერიკელი ხალხის დახმარება ყოვლისმომცველი იყო. ჰუმანიტარული დახმარებით დაწყებული პარტნიორობა ქვეყნის სრულმასშტაბიანი აღმშენებლობის დახმარებაში გადაიზარდა და პრაქტიკულად ყველა სფეროს განვითარებაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა.

ბიბლიოგრაფია

- Bush, 1992a: Bush G., Remarks at the International Conference on Humanitarian Assistance to the Former U.S.S.R. January 22, 1992. <https://surl.lu/fnaplw>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)
- დამოუკიდებელი საქართველოს ეკონომიკური ისტორია- 32 წელი რიცხვებში <https://surl.lu/mepivm>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)
- საქართველოს ენერგოდამოუკიდებლობის მიმოხილვა, USAID-ის ეკონომიკური მმართველობის პროგრამა, 2023 წ. <https://surl.li/fcthva>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)
- „აბრეშუმის გზის სტრატეგია“ <https://surl.li/canmoy>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)

¹²გლდანის დიდი ტბის დაშრობა მოსახლეობას საფრთხეს უქმნის / რა ვითარებაა ქვეყანაში აივ ინფექციისა და c ჰეპატიტის გავრცელების თვალსაზრისით <https://surl.lu/udwfgl>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)

სტრატეგიული პარტნიორობის ქარტია <https://surl.li/tinbyn>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)
გლდანის დიდი ტბის დაშრობა მოსახლეობას საფრთხეს უქმნის / რა ვითარებაა ქვეყანაში აივ ინფექციისა და c ჰეპატიტის გავრცელების თვალსაზრისით, <https://surl.li/mggqpi>, (გადამოწმებულია 11/20/2025)
Foreign Assistance by country [ForeignAssistance.gov](https://www.foreignassistance.gov/), (გადამოწმებულია 26.11.2025)
United States Department of State, Foreign Assistance Fact sheet June 21 <https://surl.li/jnzmcs>,
ჰარვარდის უნივერსიტეტის დევისის ცენტრი, საქართველოსა და აშშ-ის თანამშრომლობის მოკლე ისტორია <https://surl.li/twrjgf>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)
ამერიკის შეერთებული შტატების როლი ქართულ ეკონომიკაში. ვახტანგ ჭარაია, დავით შატაკიშვილი, მარიამ ლაშხი, ლუკა კურდღელია, ოთარ ანგურიძე, შოთა გულბანი. თბილისი, 2020 <https://surl.li/fhecxy>, (გადამოწმებულია 26.11.2025)
აშშ-ის დახმარება ჯანდაცვის სისტემის განვითარებაში. ავთანდილ ჯორბენაძე, თენგიზ ვერულავა, შპს „თამარიონის“ სტამბა. 2023 წ.
გეგმიძე, არჩილ, „საქართველო და ამერიკა: თანამედროვე ორმხრივი ურთიერთობების ევოლიციის ძირითადი შტრიხები“, გამოცემა 74, GFSIS, გვ. 20), 2017 წელი.
ხატიაშვილი, მ. აშშ-ის სახალხო დიპლომატიის მიზნები საქართველოში. თსუ.
ნაი, ჯ. (2011). ძალის მომავალი.(2019).